

Nuläge och utmaningar i elevhälsan 2024

En rapport baserad på en enkätundersökning till samtliga kommuner

Förord

Rapporten *Nuläge och utmaningar i elevhälsan 2024* bygger på resultaten från en webbenkät till samtliga kommuner under våren 2024 och är en upprepning av de undersökningar som genomfördes åren 2021, 2018 och 2015.

Enkäten riktade sig till ansvarig för grundskolans elevhälsa på förvaltningsnivå, vilket innebär att svaren speglar förvaltningens perspektiv. Fokus är personalsituationen, kvaliteten och aktuella utmaningar ur ett huvudmannaperspektiv.

Elevhälsan är en angelägen fråga som återkommande utreds och diskuteras ur olika perspektiv. Utgångspunkten är att elevhälsoarbetet ska bidra till att skolan på ett bättre sätt kan möta elevers olika behov och ge dem goda förutsättningar för hälsa, lärande och utveckling.

SKR vill med denna nulägesrapport bidra med fakta som utgångspunkt för diskussioner och utveckling av elevhälsan. Förvaltningens bild utgör ett komplement till andra intressenters perspektiv på elevhälsan.

Stockholm, september 2024

Monica Sonde

Avdelningen för socialtjänst, utbildning och arbetsmarknad

Innehållsförteckning

Sammanfattande slutsatser.....	4
Bakgrund.....	7
Kommunernas organisation av elevhälsan	9
Personalförsörjning	13
Elevhälsans arbetsätt.....	19
Dialog med rektorer och stöd till skolor	24
Kvalitet och utmaningar.....	27
Stöd från staten.....	34

Sammanfattande slutsatser

Denna rapport bygger på en enkätundersökning om grundskolans elevhälsa som skickades ut till samtliga kommuner våren 2024. Det ger en övergripande bild av elevhälsan ur förvaltningens perspektiv.

Kompetensförsörjning:

- Tre fjärdedelar av kommunerna har även andra yrkesgrupper i elevhälsoteamet utöver de som krävs enligt skollagen. Vanligast är studie- och yrkesvägledare och därefter logopedersamt socialpedagoger.
- I över hälften av kommunerna finns endast kortvariga rekryteringsbehov inom grundskolans elevhälsa, men fyra av tio har ett fåtal eller flera vakanser – tjänster som kommunen trots ansträngningar inte har lyckats besätta.
- Vakanserna finns främst inom gruppen specialpedagoger.
- Närmare hälften av kommunerna med vakanser köper tjänstetimmor och en tredjedel använder befintliga yrkesgrupper mer effektivt genom ändrade arbetsätt.
- Vanligaste orsaken till svårigheterna att rekrytera är att det finns för få generellt inom yrkesgruppen och konkurrens med andra kommuner. En tredjedel uppger att kommunen ligger långt från större städer och lärosäten.

Elevhälsans arbetssätt:

- I merparten av kommunerna deltar elevhälsoteamet i digitala möten med externa aktörer som socialtjänsten och BUP, internt inom teamet och med andra yrkesgrupper i skolan. Majoriteten har också digitala möten med elever/vårdnadshavare.
- I knappt hälften av kommunerna förekommer stöd till eleverna på distans per telefon eller digitalt som komplement till fysiska möten. I 39 procent av kommunerna är det kurator som erbjuder stöd på distans.

- Det vanligaste sättet för förvaltningen att stötta skolornas elevhälsoarbete är kompetensutveckling av elevhälsans yrkesgrupper.

Likvärdighet och utmaningar:

- Merparten av kommunerna är huvudsakligen nöjda med elevhälsans organisation.
- Minst nöjda är kommunerna med hur de kan säkerställa likvärdigheten mellan skolornas elevhälsoarbete.
- 59 procent av kommunerna bedömer att elevhälsans kvalitet i stort sett är lika bra på alla skolor. 37 procent av kommunerna uppger att kvaliteten varierar relativt mycket mellan skolorna. De övriga har enbart en skola eller saknar en samlad bild.
- De främsta utmaningarna för elevhälsan är elevernas psykiska ohälsa och problematisk skolfrånvaro.

Rekryteringsutmaningar kräver andra arbetsätt

Det är tydligt att vakanserna inom elevhälsan inte kan hanteras med en mer långtgående reglering av tillgången till specifika yrkesgrupper, något som en utredning har föreslagit.¹ Det finns kommuner med glesbygd, små skolor och stora avstånd som har svårare att rekrytera elevhälsopersonal. Här krävs andra lösningar, till exempel digitala arbetsätt och att staten ser över vilka lärosäten som utbildar speciallärare och specialpedagoger.

Digitala arbetsätt behövs inom elevhälsan

Elevhälsans digitala mötena blev alltmer frekventa under covidpandemin, men har stannat kvar som en självklar del för att underlätta såväl samverkan som tillfälliga kontakter i de sammanhang där elevhälsopersonal deltar.

---

¹ Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven – aktivt stöd- och elevhälsoarbete samt stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning (SOU 2021:11).

I en del befolkningsmässigt små kommuner måste elevhälsopersonal arbeta på flera skolor, vilket ibland medför långa resor. Där kan de digitala kontakterna utgöra ett viktigt komplement. Digitala lösningar innebär bättre möjligheter att skapa en mer tillgänglig elevhälsa för eleverna. Den tid som läggs på att resa mellan skolor skulle kunna minska om de fysiska mötena med elever kompletteras med digitala möten och andra digitala kontakter.

Svårt att säkerställa likvärdig kvalitet

Kommunernas svar speglar utmaningen för kommunen som huvudman att säkerställa att elevhälsoarbetet fungerar lika bra på alla skolor i kommunen. Det handlar om likvärdighet och ytterst om vilka förutsättningar alla elever ges att lära och utvecklas.

Vikten av samverkan med andra aktörer

Skolan speglar på flera sätt det omgivande samhället och den psykiska ohälsan har under många år varit ett samhällsproblem. Det förutsätter en samverkan mellan skolan och andra samhällsaktörer som framför allt hälso- och sjukvården och socialtjänsten. SKR har sedan flera år tillbaka lyft frågan om att även skolan ska ges rätt och skyldighet att initiera en samordnad individuell plan, SIP, vid behov, på samma sätt som socialtjänsten och hälso- och sjukvården.²

Ekonomiska utmaningar

Kommunernas önskemål om satsningar från staten som är kopplade till statsbidrag pekar mot den tuffa ekonomiska situation som många kommuner befinner sig i och en orsak är de demografiska förändringarna. Dessa påverkar i särskilt hög grad befolkningsmässigt små kommuner - att det föds färre barn, att andelen äldre ökar och att det är en lägre andel i arbetsför ålder. Dessa förändringar påverkar med nödvändighet skolan och kommunerna som helhet.

---

² Skrivelse 2018-11-20 till både Utbildningsdepartementet och Socialdepartementet (Ärendenummer: 18/05081) och skrivelse 2020-01-17 tillsammans med Autism- och aspergerförbundet (Ärendenummer: 20/00102-1)

Bakgrund

Denna undersökning bygger på en enkät om grundskolans elevhälsa som skickades ut till samtliga kommuner och som besvarades under perioden 8 april till 7 maj 2024. Enkäten riktade sig till ansvarig för grundskolans elevhälsa på förvaltningsnivå och svarsfrekvensen blev 85 procent.

Undersökningen avser enbart kommunala skolhuvudmän och omfattar således ingen data som rör skolor med statlig eller fristående huvudman. Statistiken ger därför ingen heltäckande nationell bild.

Frågorna rör organisation, personalförsörjning, stöd från förvaltningen till skolorna och utmaningar i elevhälsan samt önskemål gentemot staten. Samma undersökning genomfördes 2021, 2018 och 2015. I årets undersökning har några frågor lagts till som rör användning av skolrobotar och organisatoriska lösningar för särskilt stöd eller samverkan med andra aktörer.

Elevhälsan är ett område som återkommande har varit föremål för statliga utredningar. I februari 2021 lämnades ett betänkande med flera förslag som rörde elevhälsan.³ Nuvarande regering tillsatte i mars 2024 en utredning om elevhälsan som ska redovisa sitt uppdrag senast den 7 mars 2025.⁴

Förvaltningens perspektiv

Enkäten skickades ut till samtliga 290 kommuner och svarsfrekvensen blev 85 procent. Frågorna riktade sig till ansvarig för grundskolans elevhälsa på förvaltningsnivå, vilket innebär att svaren speglar främst förvaltningens perspektiv.

---

³ Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven – aktivt stöd- och elevhälsoarbete samt stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning (SOU 2021:11).

⁴ En förbättrad elevhälsa. Dir. 2024:30.

Tabell 1: Funktioner i kommunen som har besvarat enkäten

Besvarat enkäten	Antal	Procent
Rektor	11	4%
Utvecklingsledare/strateg på förvaltning	18	7%
Annan	19	8%
Förvaltningschef	26	11%
Skolchef	42	17%
Chef för elevhälsans medicinska insats	92	37%
Elevhälsochef	180	73%
Total	246	158%

I knappt tre fjärdedelar av kommunerna har enkäten besvarats av en elevhälsochef. Eftersom samma person kan ha flera funktioner i kommunen så är flera svarsalternativ möjliga.

Kommunernas organisation av elevhälsan

Nöjdhet med organisationen

Kommunerna tillfrågades om de är nöjda med elevhälsans nuvarande organisation i kommunen.

Tabell 2: Nöjdhet med elevhälsans organisation

Nöjda	Antal	Procent
Ja, huvudsakligen	181	74%
Delvis	56	23%
Nej	6	2%
Total	243	100%

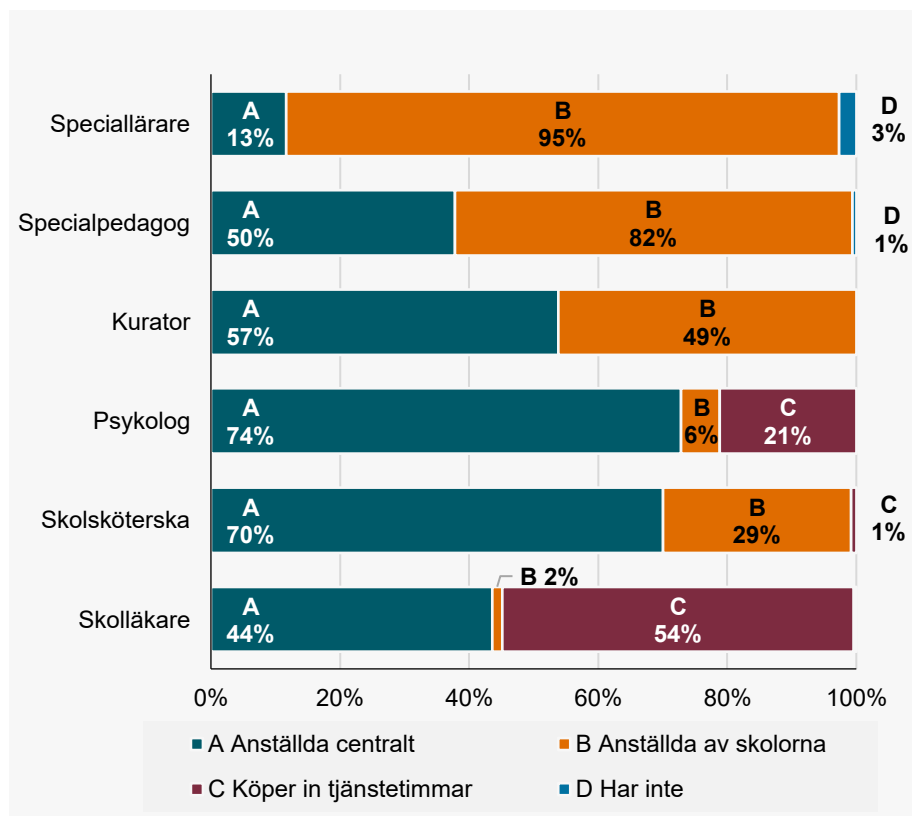
Tre fjärdedelar av kommunerna är huvudsakligen nöjda med elevhälsans organisation. En knapp fjärdedel är delvis nöjda och ett fåtal svarar "nej".

Många kommuner har valt att i kommentarer beskriva utmaningar med den nuvarande organisationen. Det handlar bland annat om svårigheter att erbjuda heltidstjänster i små kommuner, brist på vissa yrkesgrupper, ekonomiska begränsningar, att elevhälsan är hårt belastad och att det finns behov av att bygga ut den. Det finns kommuner som ser behov av att centralisera elevhälsan för att kunna flytta yrkesgrupper mellan skolorna så att de kan användas där de behövs mest.

Hur yrkesgrupperna är anställda

I enkäten ställdes frågor om var elevhälsopersonalen är anställd, det vill säga vilka som är anställda centralt på förvaltningsnivå respektive anställda av skolorna, och om köp av tjänstetimmar. Kommunerna tillfrågades också om förekomsten av andra yrkesgrupper eller kompetenser inom elevhälsan utöver dem som krävs enligt skollagen.

Diagram 1: Hur yrkesgrupperna är anställda

Inom samma yrkesgrupp i en kommun kan det både finnas personer som är centralt anställda och sådana som är anställda av skolorna. Därtill kan det förekomma köp av tjänstetimmar. Detta innebär att totalen för respektive yrkesgrupp inte alltid kan summeras till hundra.

Drygt hälften av kommunerna köper tjänstetimmar av skolläkare och i övriga kommuner är de centralt anställda.

De flesta skolsköterskor och psykologer är centralt anställda i kommunerna. I över hälften av kommunerna är kuratorerna centralt anställda och i övriga kommuner är de anställda av skolorna.

Merparten av alla kommuner har specialpedagoger som är anställda av skolorna, men det är också vanligt förekommande att det finns

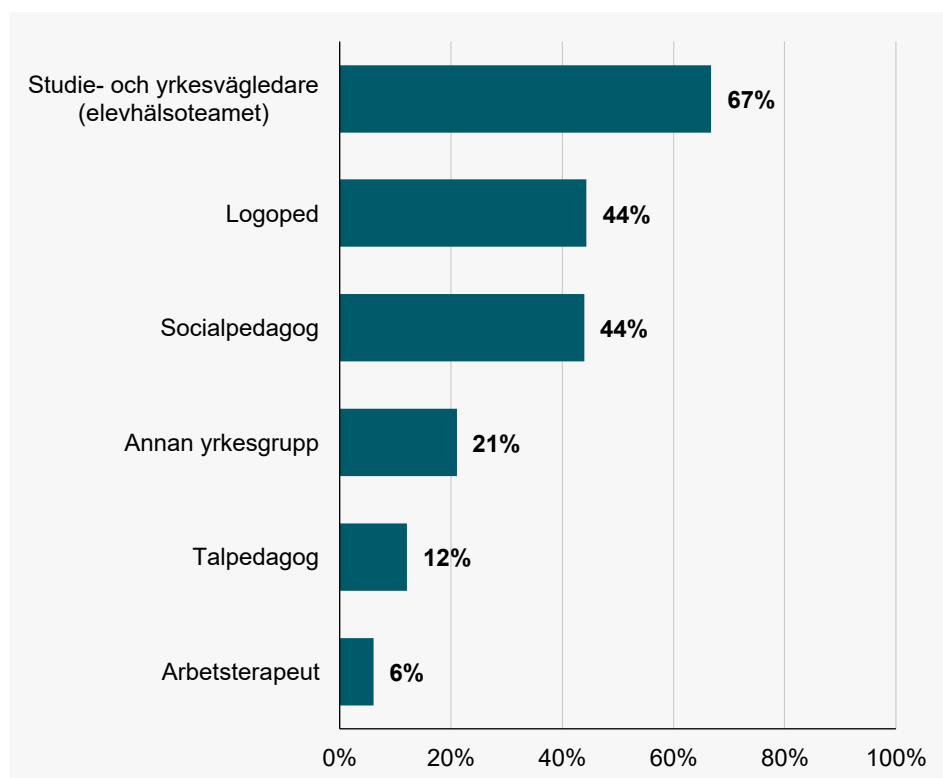
centralt anställda specialpedagoger. Speciallärarna är nästan alltid anställda av skolorna.

I förra undersökningen⁵ då det gjordes korskörningar kopplat till kommungrupper var det tydligt att mindre kommuner oftare anställer yrkesgrupper centralt eftersom skolorna är mindre och tjänsterna innebär arbete på mer än en skola.

Andra yrkesgrupper inom elevhälsan

I 73 procent av kommunerna finns det andra yrkesgrupper inom elevhälsoteamet utöver de som krävs enligt skollagen.

Diagram 2: Andra yrkesgrupper som finns inom elevhälsan

⁵ SKR (2021). Nuläge och utmaningar i elevhälsan 2021.

I de kommuner som har andra yrkesgrupper inom elevhälsoteamet än de som krävs enligt skollagen är det vanligaste att studie- och yrkesvägledare ingår, vilket de gör i 67 procent av kommunerna. Näst vanligast är logoped och socialpedagog, som finns i 44 procent av kommunerna. Talpedagoger och arbetsterapeuter är betydligt mindre vanligt förekommande.

Exempel på andra yrkesgrupper som kommunerna nämner finns inom elevhälsan är heltidsmentor, elevcoacher, socionomer, beteendevetare, fysioterapeuter, hörselpedagoger, IKT-pedagoger, lärarassistenter och närvarostödjare.

Personalförsörjning

Samlad bild av personalförsörjningen

Kommunerna tillfrågades om de har någon samlad bild av hur personalförsörjningen ser ut inom grundskolans elevhälsa.

Tabell 3: Samlad bild av personalförsörjningen

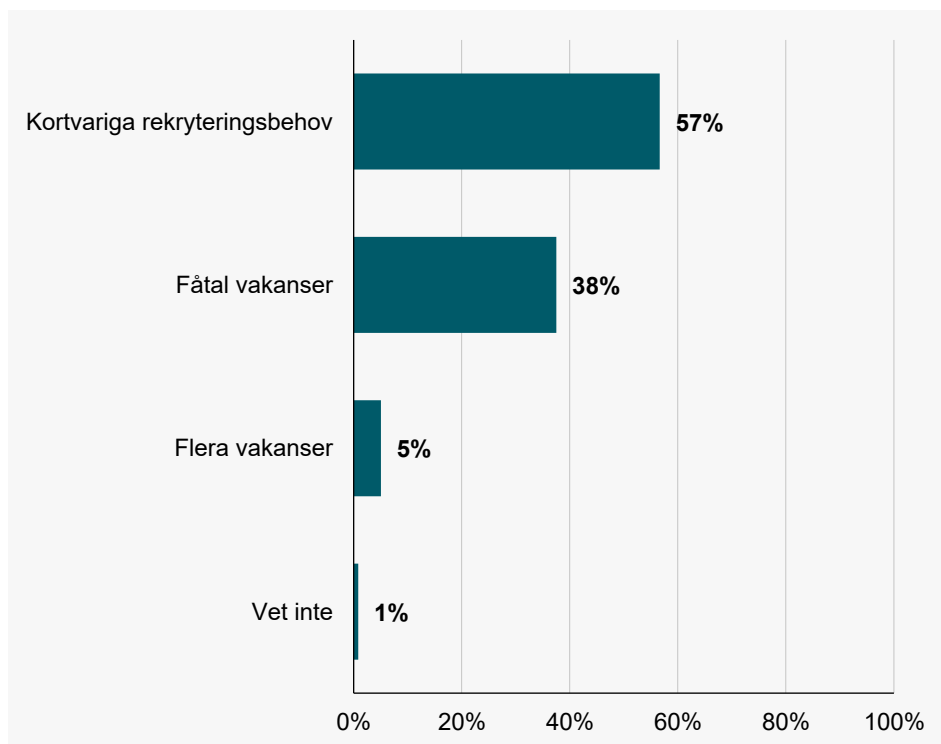
Har bild	Antal	Procent
Ja	224	93%
Delvis	15	6%
Nej	1	1%
Total	240	100%

I de allra flesta kommuner har förvaltningen en samlad bild av hur personalförsörjningen ser ut inom elevhälsan.

Rekryteringsbehov

Kommunerna fick också en fråga om hur rekryteringsbehoven ser ut inom grundskolans elevhälsa i kommunen, om de är kortvariga eller om det finns vakanser. Kortvariga rekryteringsbehov innebär att kommunen förhållandevis snabbt lyckas rekrytera de kompetenser som behövs medan vakanser är tjänster som kommunen trots rekryteringsförsök inte har kunnat besätta.

Diagram 3: Rekryteringsbehoven inom elevhälsan

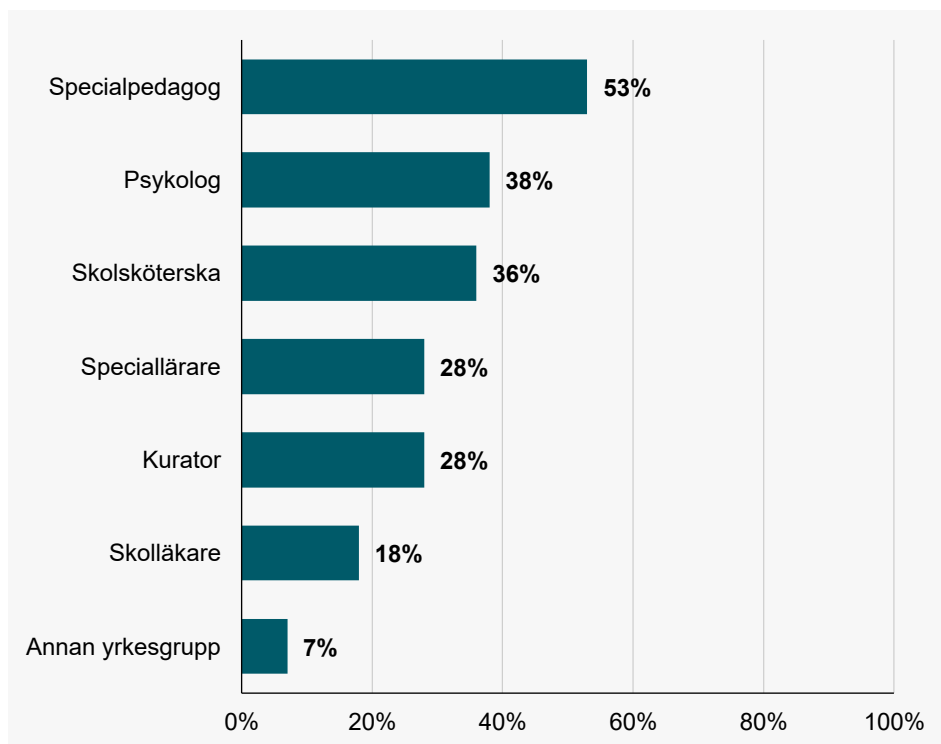
Över hälften av kommunerna har enbart kortvariga rekryteringsbehov, men i drygt fyra av tio kommuner finns ett fåtal eller flera vakanser bland elevhälsans yrkesgrupper.

Rekryteringsbehoven har fluktuerat något mellan åren 2015, 2018, 2021 och 2024, men årets siffror skiljer sig inte mycket från förra undersökningen.

Vakanser inom olika yrkesgrupper

Kommuner med ett fåtal eller flera vakanser fick ange inom vilken eller vilka yrkesgrupper vakanserna finns.

Diagram 4: Förekomsten av vakanser inom olika yrkesgrupper

I de kommuner som har vakanser är det vanligast att de finns inom gruppen specialpedagoger, något som hälften uppger. I närmare fyra av tio kommuner som har vakanser rör det sig om psykologer eller skolsköterskor.

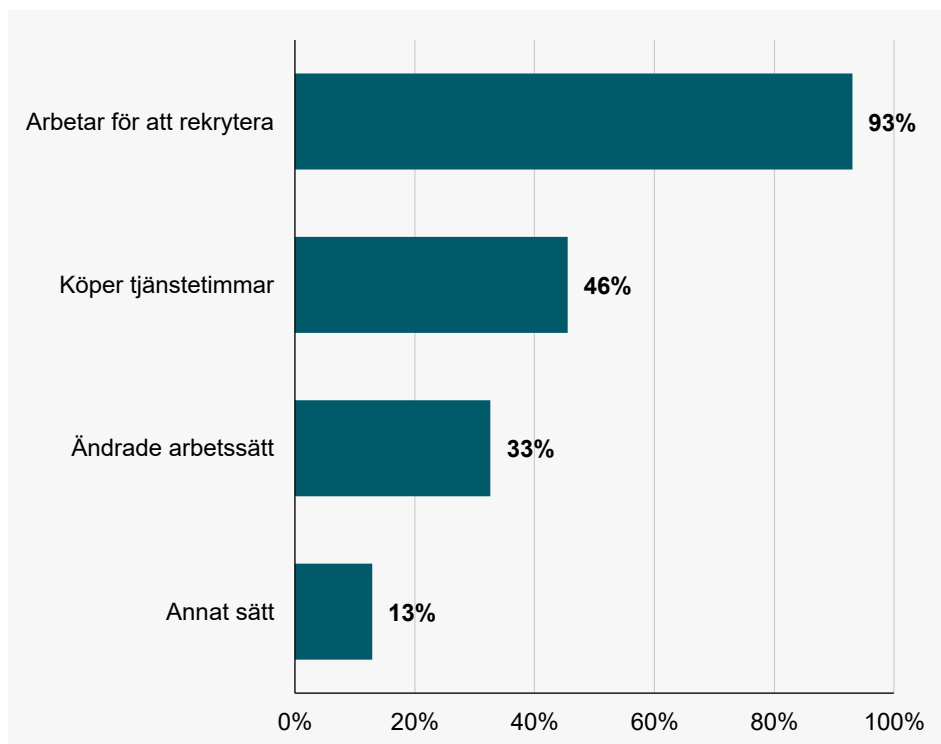
Det förekommer också vakanser inom andra yrkesgrupper inom elevhälsan. Här nämns studie- och yrkesvägledare, socialpedagoger, logopedier.

Vakanserna har varierat något mellan undersökningsåren, men specialpedagogerna har hela tiden varit den yrkesgrupp där högst andel kommuner haft vakanser.

Olika möjligheter att möta vakanser på kort och lång sikt

Kommunerna tillfrågades hur de tacklar vakanserna. Det var möjligt att ange flera alternativ.

Diagram 5: Hur kommunerna tacklar vakanserna

De allra flesta kommuner med vakanser svarar att de arbetar för att rekrytera de kompetenser som krävs. Närmare hälften av kommunerna köper tjänstetimmar. En tredjedel, uppger de använder befintliga yrkesgrupper mer effektivt genom ändrade arbetssätt, till exempel genom fler digitala lösningar för att minska resande.

Andra sätt att tackla vakanserna nämns i de öppna svaren. Det handlar exempelvis om att använda läkare från vårdcentralen, ha poolsköterskor anställda inom organisationen, vidareutbilda lärare till speciallärare, rikta stöd till skolenheterna från centrala elevhälsan och inköp en digital lösning som komplement.

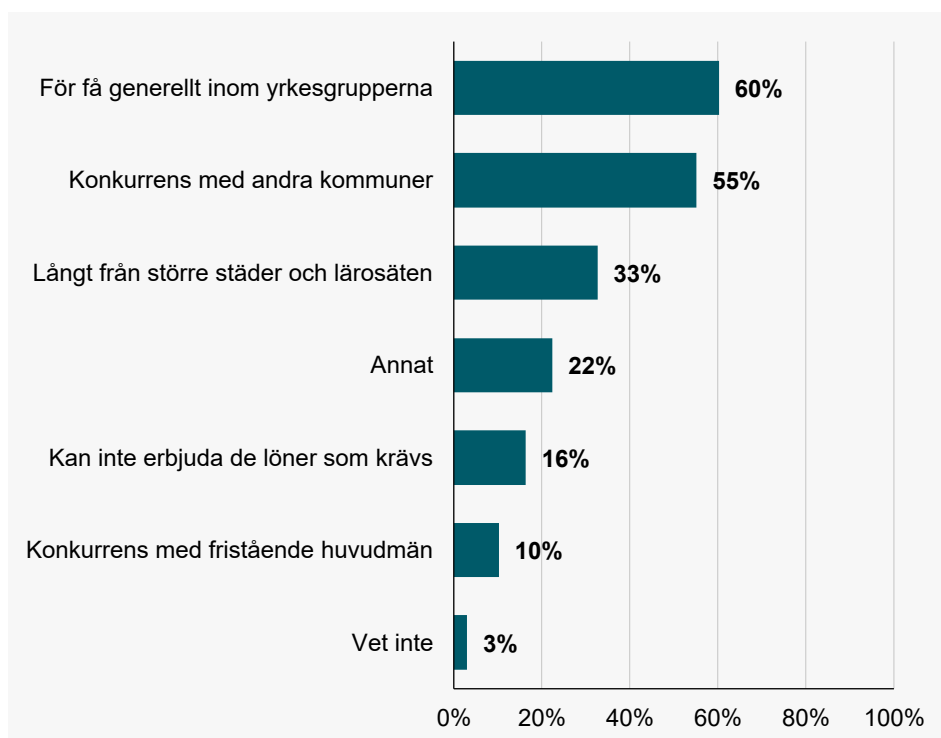
Svaren har varit ungefär desamma mellan undersökningsåren, men en högre andel i årets undersökning uppger att de köper tjänstetimmar och en lägre andel svarar att de försöker använda befintliga yrkesgrupper mer effektivt.

Orsaker till vakanser och skillnader mellan skolorna

De kommuner som har ett fåtal eller flera vakanser, tillfrågades vad de bedömer att det beror på. Det var möjligt för kommunerna att ange flera orsaker.

Diagram 6: Orsaker till vakanser

Över hälften av kommunerna med vakanser uppger att det finns för få personer generellt av denna/dessa yrkesgrupper. Nästan lika vanligt är svaret att det råder konkurrens med andra kommuner. Det är en tredjedel som svarar att kommunen ligger långt från större städer och lärosäten.

Betydligt färre svarar att de inte kan erbjuda de löner som krävs eller konkurrens med fristående skolhuvudmän. Andra orsaker till vakanser som nämns i de öppna svaren är bland annat pensionsavgångar, svårigheter att kunna erbjuda heltidstjänster, konkurrens om personal

med hälso- och sjukvården samt att det är mindre attraktivt att arbeta i socialt utsatta områden eller på flera små skolenheter.

Tabell 4: Skillnader mellan skolorna när det gäller vakanser

Skillnader	Antal	Procent
Ja	41	41%
Nej	57	56%
Vet inte	3	3%
Total	101	100%

Av de kommuner som har vakanser är det fyra av tio som uppger att vissa skolor har svårare att rekrytera. Den vanligaste orsaken som anges är att det handlar om glesbygdsskolor, vilket ofta är små skolor.

Små skolor innebär att elevhälsans yrkesgrupper har en tjänster som innebär arbete på flera skolor och relativt mycket ensamarbete. I vissa kommuner är avstånden relativt stora och kollektivtrafiken otillräckligt utbyggd, vilket medför mycket bilåkande. Tjänstens upplägg, resandet och avståndet till grannkommuner kan bidra till att det blir svårare att rekrytera. Det kan också förekomma också en intern rörlighet i kommuner då skolor i socialt utsatta områden kan upplevas som mindre attraktiva att arbeta på.

Elevhälsans arbetssätt

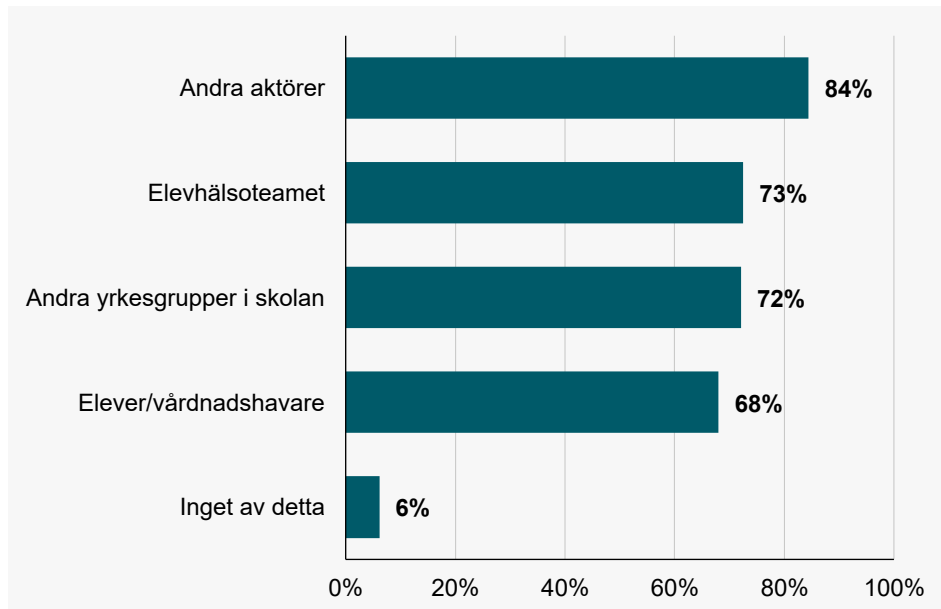
De digitala arbetssätten inom elevhälsan blev vanliga under covidpandemin, både digitala möten och stöd till elever på distans och stöd på distans till elever från elevhälsans yrkesgrupper. Kommunerna tillfrågades om dessa digitala arbetssätt finns kvar.

I årets undersökning ställdes också frågor om organisatoriska lösningar för stöd till elever och samverkan mellan skolan och andra aktörer samt användning av skolrobotar som särskilt stöd.

Digitala möten för samverkan och tillfälliga kontakter

Digitala mötena kan underlätta såväl samverkan som tillfälliga kontakter i sammanhang där elevhälsopersonal deltar.

Diagram 7: Digitala möten inom elevhälsan

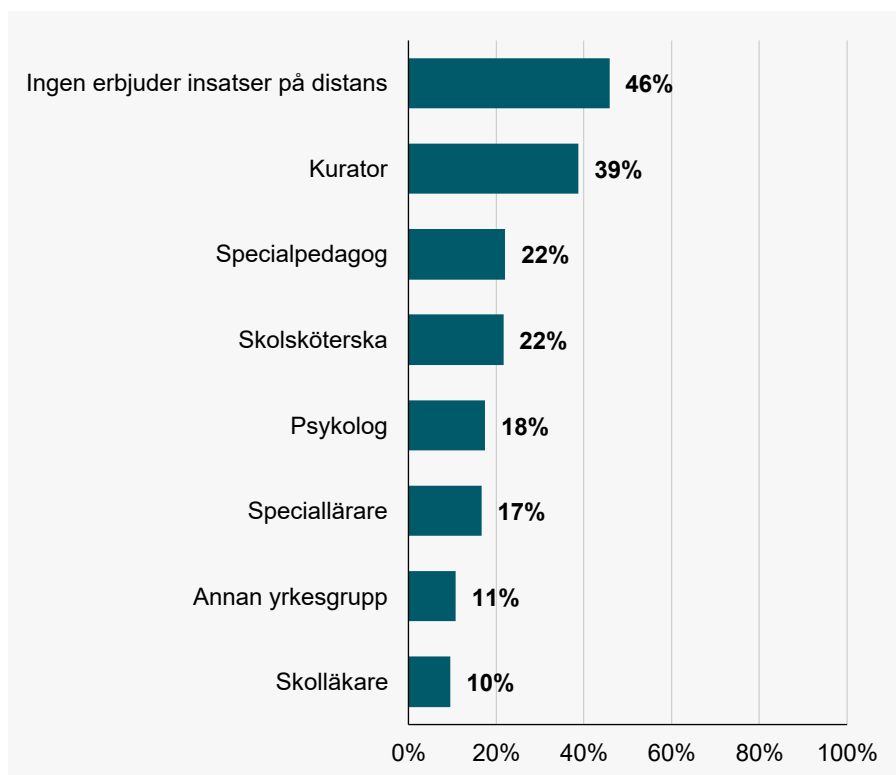
I merparten av alla kommuner förekommer digitala möten mellan elevhälsoteamet och externa aktörer, som socialtjänsten och BUP, inom elevhälsoteamet och med andra yrkesgrupper i skolan som

lärare och rektorer. Majoriteten av kommunerna anger också digitala möten förekommer i kontakten mellan elevhälsan och elever/vårdnadshavare. Endast en liten andel kommuner uppger att dessa typer som digitala möten inte alls förekommer.

Stöd till elever på distans och med skolrobotar

Kommunerna tillfrågades vilka yrkesgrupper som erbjuder elever insatser på distans, per telefon eller digitalt, till exempel via Teams, Zoom eller Skype.

Diagram 8: Yrkesgrupper som erbjuder elever insatser på distans

Knappt hälften, 46 procent, av kommunerna svarar att ingen av elevhälsans yrkesgrupper erbjuder eleverna stöd på distans. Det innebär emellertid att det i drygt hälften av kommunerna finns åtminstone någon yrkesgrupp inom elevhälsan som erbjuder elever insatser på distans (per telefon eller digitalt t.ex. via Teams, Zoom eller

Skype). Det vanligaste är att det är kuratorer som erbjuder insatser på distans, något som 39 procent av kommunerna uppger. 12,2 procent av kommunerna erbjuder specialpedagoger och skolsköterskor stöd till elever på distans. Stöd från psykologer och speciallärare är mindre vanligt förekommande.

I de öppna svaren nämner kommuner att det även förekommer stöd till elever på distans från till exempel logoped, socionom, socialpedagog, studie- och yrkesvägledare, elevkoordinator, lärare i närvaroteamet och personal i skolsociala teamet.

I undersökningen 2021, under covidpandemin, svarade merparten av kommunerna att de erbjöd stöd till eleverna på distans från en eller flera yrkesgrupper. Allra vanligast var stödet från kuratorerna, något som 77 procent av kommunerna erbjöd på distans 2021.

Den tekniska utvecklingen erbjuder numera fler sätt än tidigare att erbjuda elever särskilt stöd. En sådan möjlighet är så kallade skolrobotar som innebär att eleven kan befinnas sig i hemmet och samtidigt delta på lektioner i form av en skolrobot. Med anledning av detta tillfrågades kommunerna om skolrobotar används som särskilt stöd för vissa elever i kommunen. Det kan vara en viktig resurs i ett övergångsskede när elever av olika skäl inte kan vistas i skolan och även utgöra en komplement till närundervisning. Men det skulle behövas mer forskning om skolrobotar i svensk skola.

Tabell 5: Användning av skolrobotar som särskilt stöd

Skolrobot	Antal	Procent
Ja	115	47%
Nej	118	48%
Vet inte	13	5%
Total	246	100%

Svaren visar att skolrobotar används som särskilt stöd för vissa elever i knappt hälften av kommunerna.

Ett annat alternativ är distansundervisning som särskilt stöd som Skolinspektionen i nuläget har gett två skolor i kommunerna Göteborg och Uppsala tillstånd att bedriva och erbjuda andra huvudmän på entreprenad. SKR anser emellertid att skollagen bör göra det möjligt för alla huvudmän att erbjuda elever distansundervisning som särskilt stöd, något vi påtalat i en skrivelse till skolministern.⁶

Organisatoriska lösningar för stöd till elever

I 2024 års undersökning tillfrågades kommunerna om förekomsten av olika organisatoriska lösningar för stöd till elever. Särskilda undervisningsgrupper och resursskolor riktar sig till elever som har ett åtgärdsprogram och har bedömts behov av särskilt stöd i denna form. Akutskolor innebär att en elev som allvarligt stör andra elevers trygghet och studiero tillfälligt utanför den egna skolenheten. Skolverket har sammanställt information om hur huvudman och rektor kan starta och bedriva en akutskola.⁷

Skolsociala team underlättar samverkan mellan skola och socialtjänst för att bidra till trygghet, ökad närvaro och att elever med en ogynnsam utveckling får stöd i ett tidigt skede. Skolverket har sammanställt information om detta arbetssätt.⁸ Skolsociala team är en metod och inte någon placering av en elev, men de elever som får stöd av det skolsociala teamet kan vara i behov av särskilt stöd i någon form.

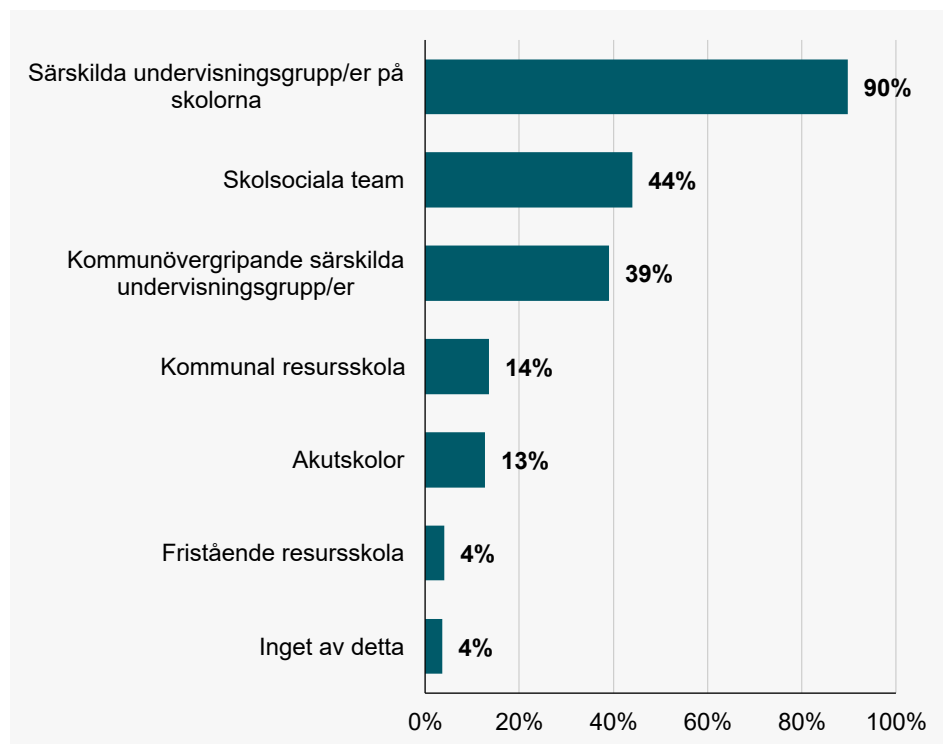
---

⁶ SKR (2022). Skrivelse till skolministern 2022-05-20. Behov av ändring av förutsättningarna för att bedriva distansundervisning som särskilt stöd. Dnr: 22/00693

⁷ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/starta-och-bedriva-akutskola>. (Nedladdad 2024-09-11)

⁸ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/leda-och-organisera-skolan/ge-extra-stod-till-elever/starta-och-arbeta-med-skolsociala-team>. (Nedladdad 2024-09-11)

Diagram 9: Organisatoriska lösningar i kommunen

I nio av tio kommuner finns en eller flera särskilda undervisningsgrupper på skolorna och i fyra av tio kommuner finns kommunövergripande särskilda undervisningsgrupper där elever kan placeras för att få särskilt stöd. Resursskolor, såväl kommunala som fristående, är mindre vanligt i landet som helhet.

Skolsociala team som metod används i drygt fyra av tio kommuner.

Dialog med rektorer och stöd till skolor

Dialogen mellan förvaltningen och rektorerna är en viktig källa till kunskap om de behov som finns på skolorna och vilket stöd som förvaltningen behöver ge.

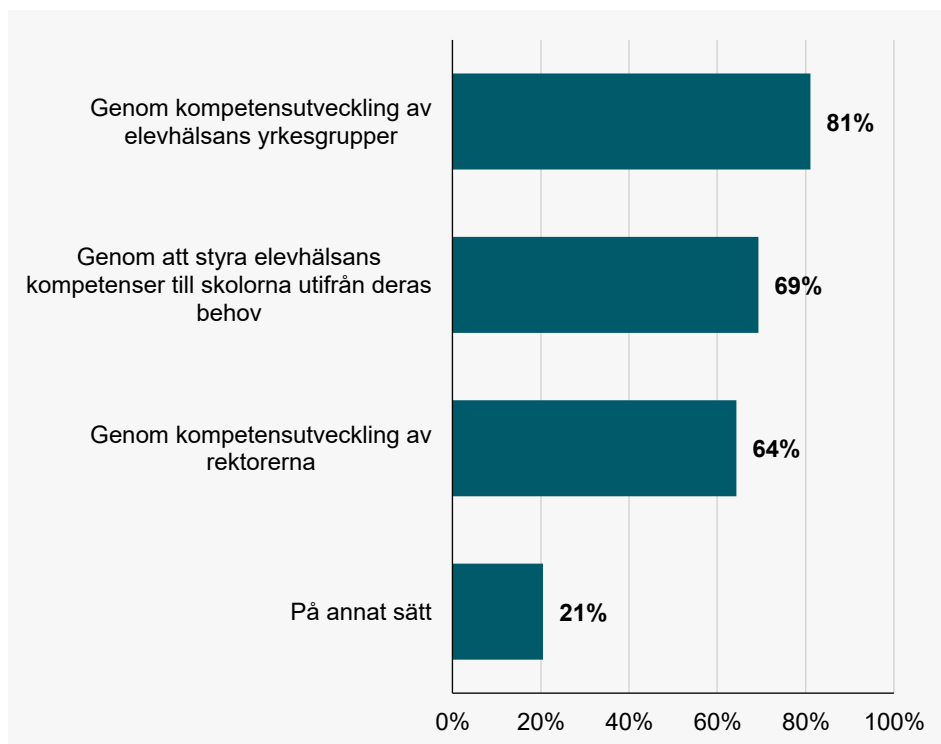
Dialogen mellan förvaltning och rektorer

Kommunerna tillfrågades om elevhälsan diskuteras i dialogen mellan förvaltningen och rektorerna. Det framgår att förvaltningarna i nästan alla kommuner både diskuterar hur elevhälsoarbetet fungerar (96 procent) och tillgången till elevhälsans yrkesgrupper (90 procent).

Kommunerna fick också frågan om hur förvaltningen stöttar grundskolornas elevhälsoarbete.

Diagram 10: Förvaltningens stöd till skolornas elevhälsoarbete

Under alla undersökningsår har förvaltningens vanligaste sätt att stötta skolornas elevhälsoarbete varit kompetensutveckling av elevhälsans yrkesgrupper, något som åtta av tio har uppger. Sju av tio kommuner har under alla år svarat att de styra elevhälsans kompetenser till skolorna utifrån deras behov, något som enbart är möjligt då det finns yrkesgrupper som är centralt anställda i kommunen.

Skillnaderna mellan olika undersökningsåren har varit små när det gäller stödet från förvaltningen till grundskolornas elevhälsoarbete. Drygt sex av tio uppger att kompetensutveckling av rektorerna är ett sätt att stötta skolornas elevhälsoarbete. Denna andel har ökat något sedan de två första undersökningsåren.

Exempel på andra sätt att stötta skolornas elevhälsoarbete och som nämns i de öppna svaren är: stöd från centrala elevhälsan, professionsspecifik vägledning, tydliga rutiner och dialog, uppföljning

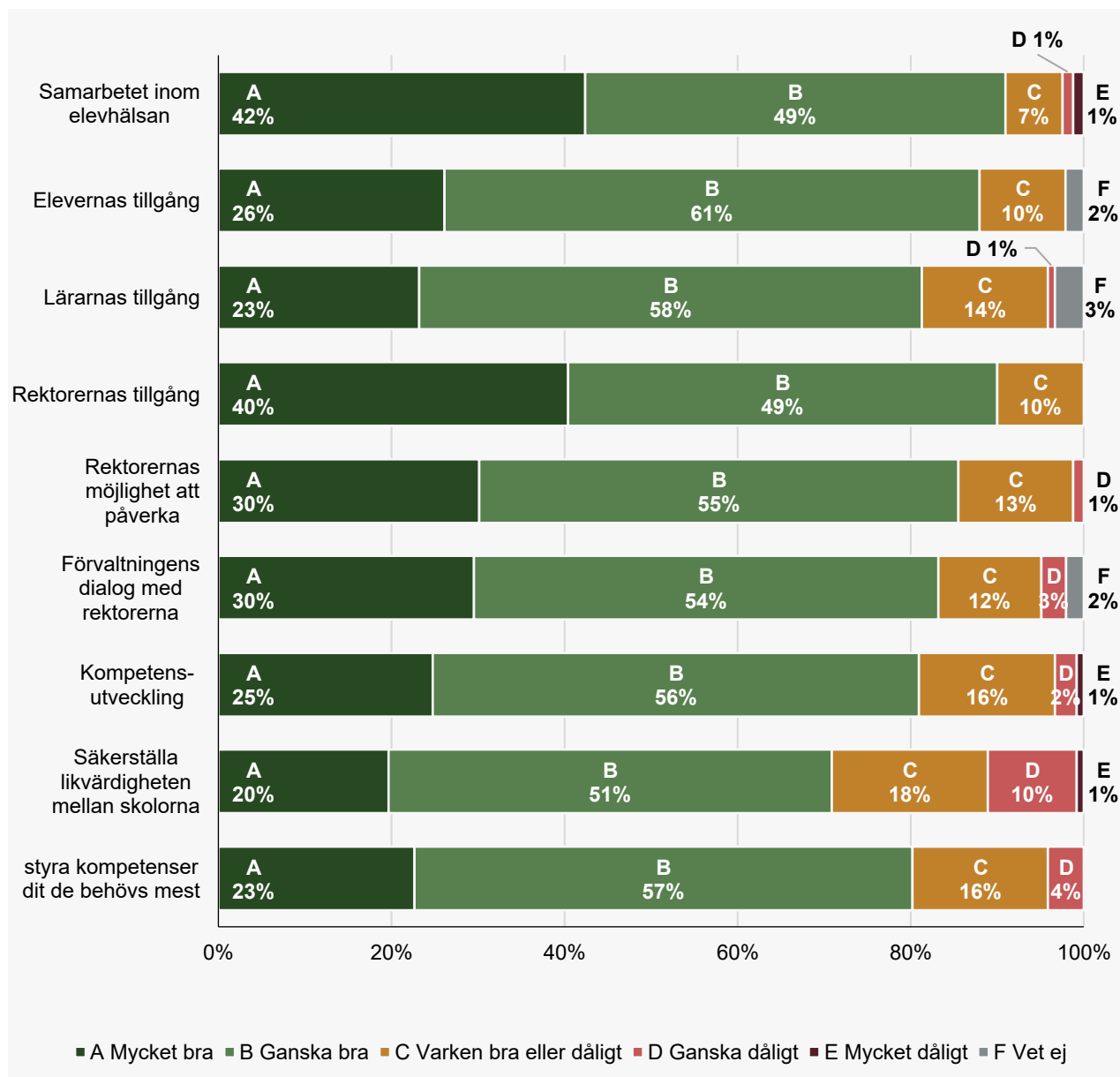
av elevhälsans resultat och utveckling, att involvera elevhälsan i det systematiska kvalitetsarbetet, att bredda antalet yrkesgrupper inom elevhälsan och att tillhandahålla en digital stödsida som drivs centralt.

Kvalitet och utmaningar

Hur elevhälsoarbetet fungerar

Kommunerna fick ange hur ett antal olika aspekter av elevhälsoarbetet fungerar i relation till nuvarande organisation av elevhälsan. Svaren påverkas självklart av hur elevhälsan är organiserad och hur ingående kunskaper förvaltningen har om hur det fungerar på skolorna.

Diagram 11: Hur följande fungerar relaterat till elevhälsans organisation

Anledningen till att inte alla rader i diagrammet (diagram 11) kan summeras till exakt 100 procent är avrundningsproblem för mycket små värden i verktyget Survey generator.

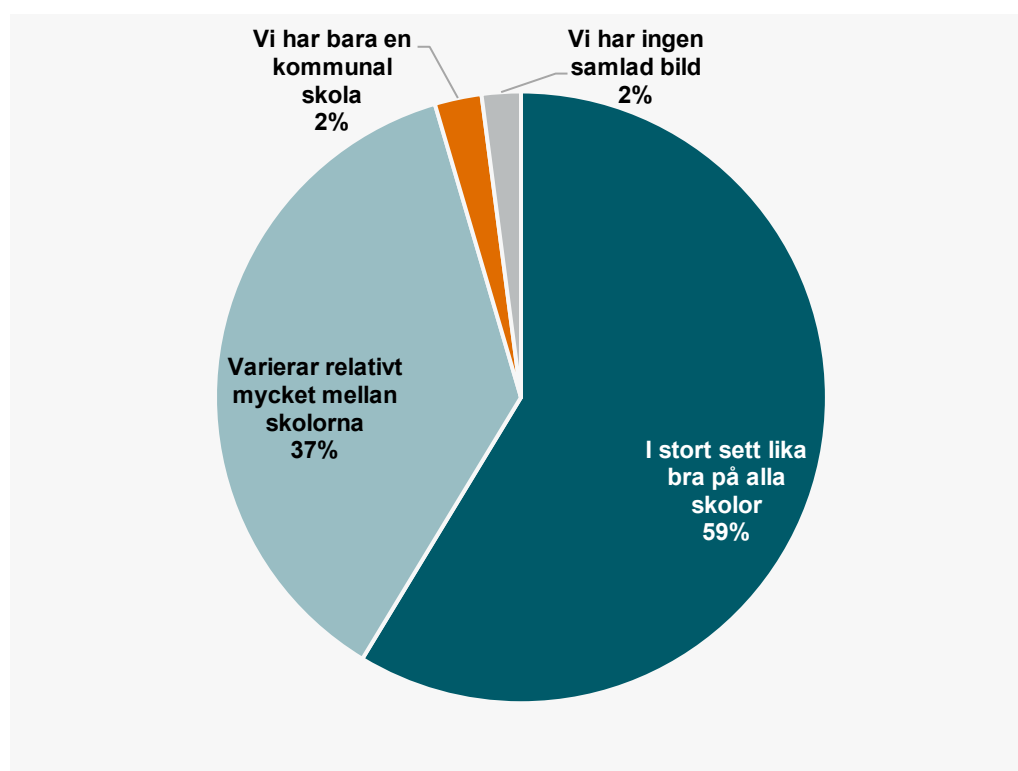
Det kommunerna tycker fungerar bäst med den nuvarande organisation är samarbetet inom elevhälsan. Rektorernas tillgång och elevernas tillgång till de yrkesgrupper som ska finnas inom elevhälsan är de också nöjda med. Minst nöjda är de med hur de kan säkerställa likvärdigheten mellan skolornas elevhälsoarbete.

Kvalitetsskillnader mellan skolorna

Kommunen behöver säkerställa likvärdigheten i elevhälsoarbetet mellan skolorna så att eleverna ges lika goda förutsättningar att utvecklas och lära oavsett på vilken skola de går. Det innebär att elevhälsoarbetet ska hålla lika hög kvalitet på alla kommunens skolor.

Kommunerna tillfrågades om hur mycket elevhälsans kvalitet varierar mellan grundskolorna i kommunen.

Diagram 12: Variation i elevhälsans kvalitet mellan skolorna

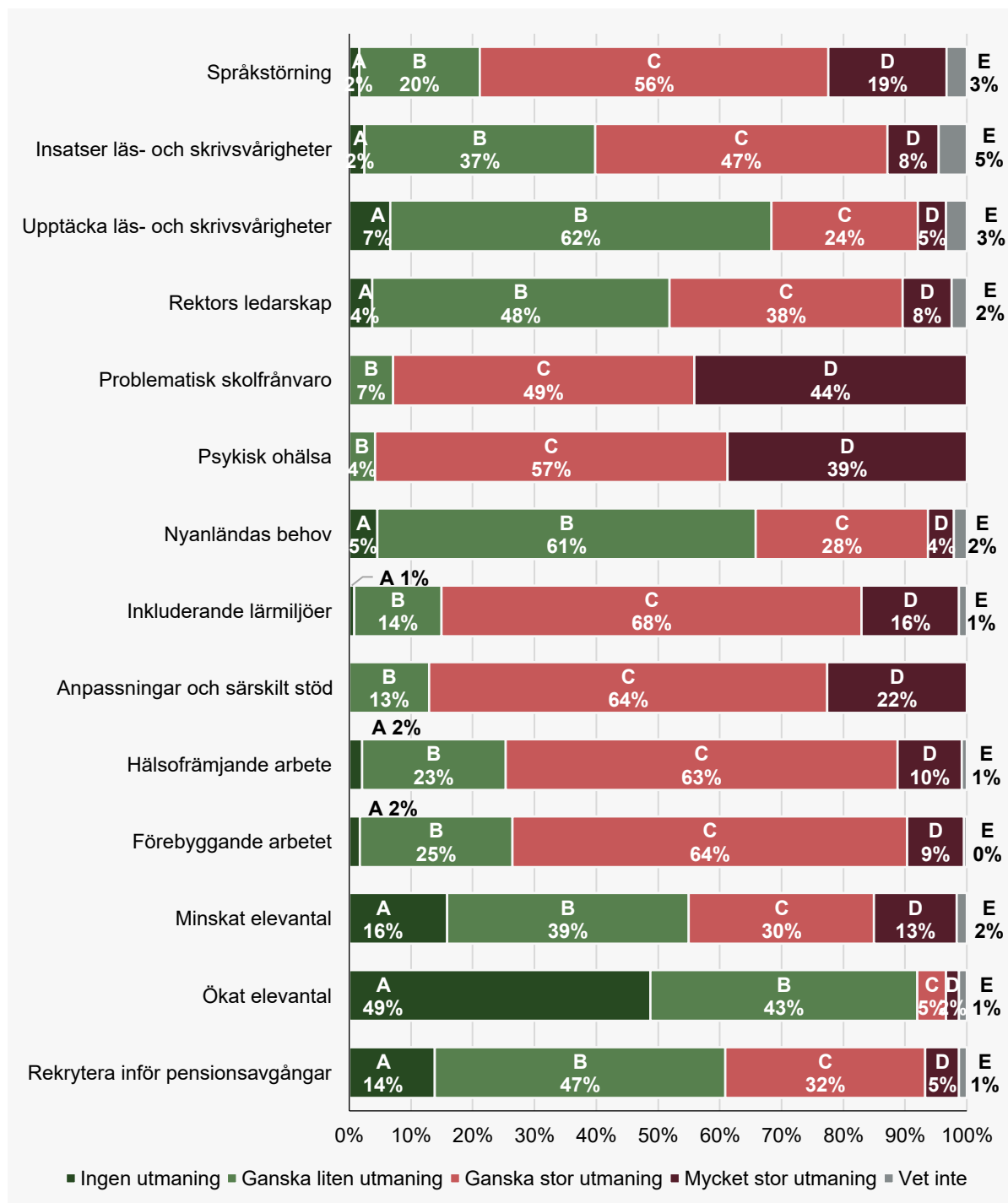

Elevhälsans kvalitet är i stort sett lika bra på alla grundskolor uppger över hälften av kommunerna, 59 procent. Denna andel har varierat något mellan undersökningsåren. Högsta var andelen 2015 då den första undersökningen genomfördes. En relativt stor grupp kommuner, 37 procent, av kommunerna i årets undersökning uppger att elevhälsoarbetets kvalitet varierar relativt mycket mellan skolorna.

De största utmaningarna

Kommunerna fick möjlighet att rangordna hur stora ett antal utmaningar är inom kommunens elevhälsa.

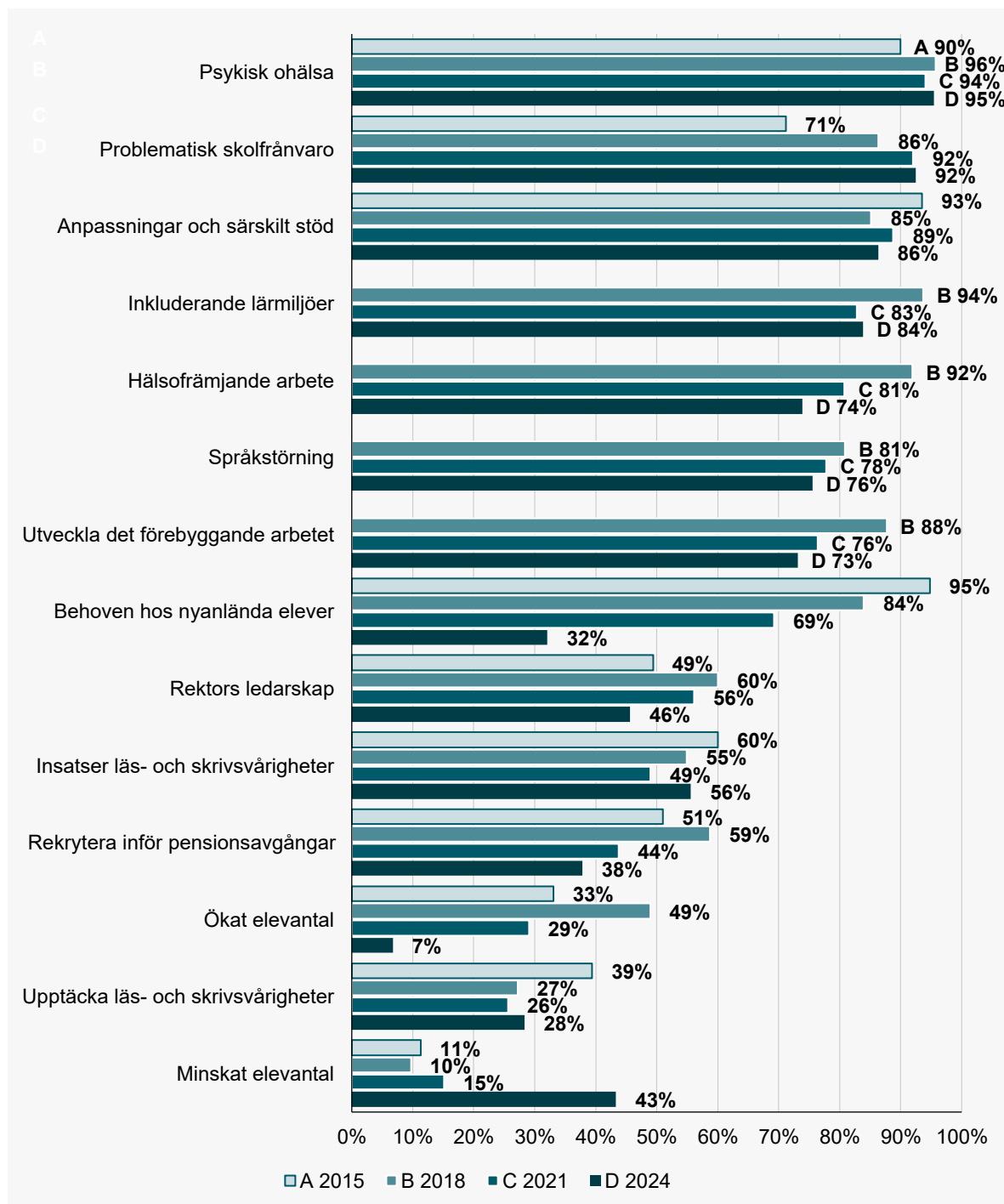
Diagram 12: Utmaningar i elevhälsan

De största utmaningarna inom elevhälsoarbetet är elevers psykiska ohälsa och problematisk skolfrånvaro. Andra stora utmaningar är att skapa inkluderande lärmiljöer, utveckla anpassningar och stöd, det hälsofrämjande och förebyggande arbetet samt möta behoven hos elever med språkstörning.

Diagram 13: Ganska och mycket stora utmaningar i elevhälsan

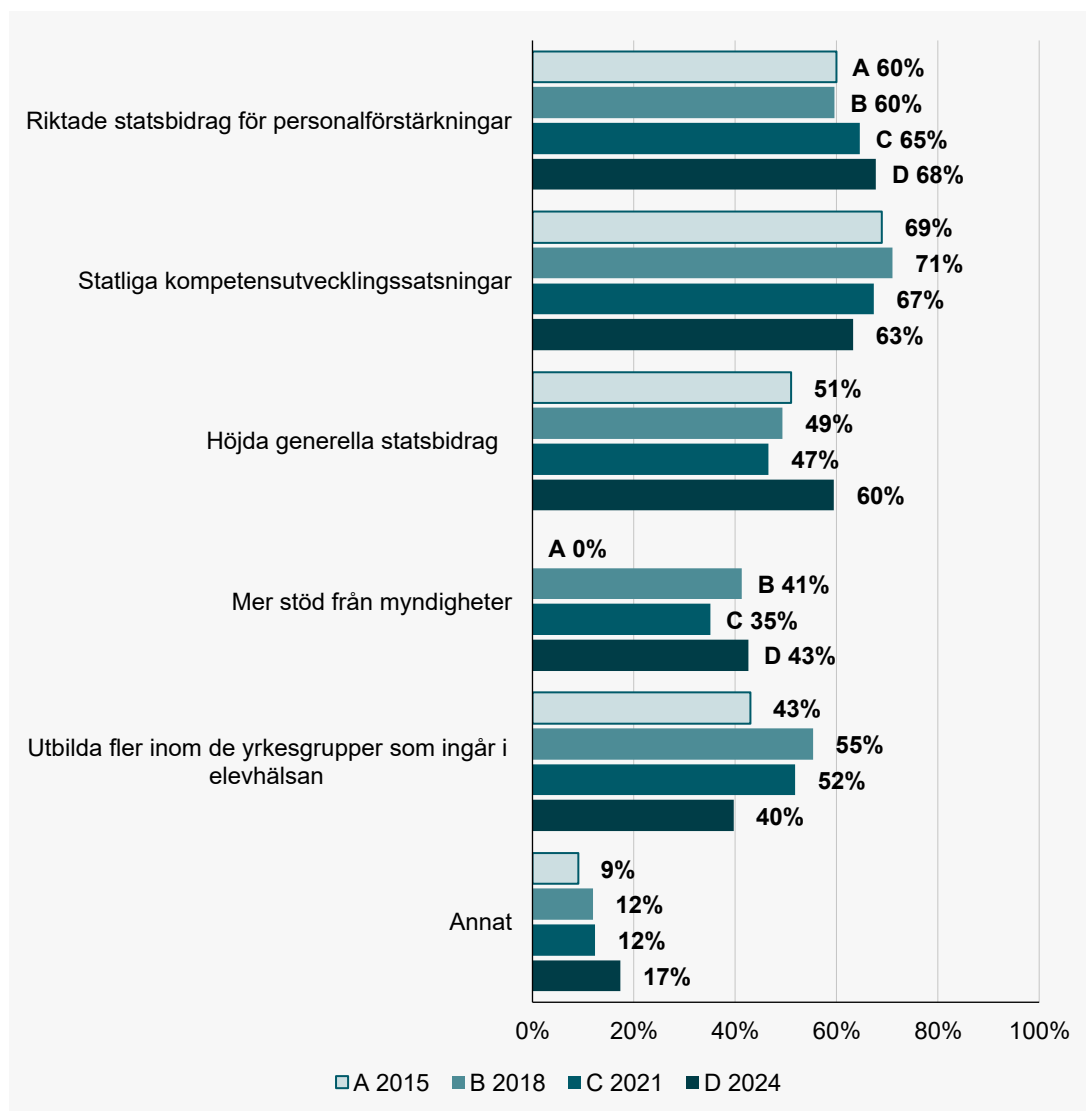
Vissa utmaningar har legat högt under alla undersökningsåren. Det handlar om psykisk ohälsa, problematiskt frånvaro, anpassningar och stöd, inkluderande lärmiljöer, det hälsofrämjande och förebyggande arbetet samt att möta behoven hos elever med språkstörning. Undersökningsåret 2015 var den största utmaningen att möta behoven hos nyanlända elever, en utmaning som kraftigt har minskat under de därefter följande undersökningsåren.

Även om det hälsofrämjande och förebyggande arbetet är en utmaning, så förefaller det arbetet har stärkts. Minskat elevantal har ökat som utmaning jämfört med tidigare undersökningsår.

Stöd från staten

Kommunerna tillfrågades vad de anser är de viktigaste satsningarna från staten för att förbättra elevhälsan i kommunen. De hade möjlighet att uppge flera svarsalternativ.

Diagram 14: Viktigaste satsningarna från staten för att förbättra elevhälsan

Det vanligaste önskemålet är riktade statsbidrag för personalförstärkningar inom elevhälsan, något som knappt sju av tio kommuner efterfrågar. Drygt sex av tio önskar statliga kompetensutvecklingssatsningar riktade till elevhälsans personal och höjda generella statsbidrag.

I årets undersökning är det en något högre andel än under de tidigare undersökningsåren som efterfrågar riktade statsbidrag. Det är också en högre andel än tidigare år som efterfrågar högre generella statsbidrag. Men det är en betydligt lägre andel än tidigare år som efterfrågar att det ska utbildas fler inom de yrkesgrupper som det ska finnas tillgång till inom elevhälsan.

En lite högre andel än tidigare år har önskemål om mer stöd från myndigheter, till exempel Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) och Skolverket i form av dialog/handledning.

Nuläge och utmaningar i elevhälsan 2024

Rapporten bygger på en enkätundersökning om grundskolans elevhälsa som skickades ut till samtliga kommuner våren 2024. Det ger en övergripande bild av elevhälsan ur förvaltningens perspektiv. Samma undersökning gjordes 2021, 2018 och 2015, vilket innebär att resultaten mellan åren kan jämföras. I 2024 års enkät finns några nya frågor som rör särskilt stöd.

Upplysningar om innehållet
Åsa Ernestam, asa.ernestam@skr.se

© Sveriges Kommuner och Regioner, 2024

ISBN: 978-91-8047-300-2

Text: Åsa Ernestam

www.skr.se